

Het CDA en de Jeugdwet

In mei 2006 werd ik verantwoordelijk voor de Jeugdportefeuille in Rotterdam en voor de Jeugdzorgportefeuille in de stadsregio. Ik was toen de enige wethouder in Nederland die de volledige verantwoordelijkheid kende voor het decentrale jeugddomein. Vanaf 2015 geldt dat voor iedere wethouder jeugd in Nederland en dat maakt mijn ervaring relevant. De rol van de wethouder wordt echt anders en het is goed om je hiervan bewust te zijn. Mijn meest schokkende ervaring als Rotterdams wethouder was het ontzettend verdrietige verhaal van het leven en de dood van het 'Maasmeisje', een meisje dat in het echte leven door haar familie en klasgenoten als 'Gessica' werd aangesproken.

door Leonard Geluk

mr. L.K. Geluk was van 2004-2009 voor het CDA wethouder Jeugd en Onderwijs in Rotterdam.

Nu is hij voorzitter van het CvB van ROC Midden Nederland, een school voor MBO in de provincie Utrecht. Ook is hij voorzitter van de Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd.

Voor het 'Maasmeisje' de kranten haalde waren er nogal wat andere spraakmakende jeugdzorgzaken geweest. Het meisje van Nulde, Savanna, een gezin uit Den Bosch, allemaal treurige verhalen van kinderen die de dupe werden van onverantwoordelijke ouders die bekend waren bij Jeugdzorg. De inspectie deed stevast onderzoek en trok steeds dezelfde conclusie: te veel partijen, te weinig regie, geen uitwisseling van informatie, niet op tijd ingegrepen, niemand echt verantwoordelijk. En ik wist dat, als in Rotterdam iets zou gebeuren met een kind, het onmogelijk zou zijn naar anderen te wijzen. De GGD, de instellingen voor jeugdzorg, Bureau Jeugdzorg, het SchoolMaatschappelijk Werk: allemaal onder mijn verantwoordelijkheid! En toen kwamen er de stukjes in de krant over tassen in de Maas met lichaamsdelen van een kind. Er was geen kind vermist dus het kon niet gaan om een kind uit Rotterdam. Totdat een paar maanden later helder werd dat Gessica niet naar Brazilië was verhuisd met haar moeder – zoals gemeld aan Leerplicht – maar door haar vader was gedood. En toen dat bekend werd kwamen de signalen naar buiten. De school, de huisarts, de GGZ, alle instanties hadden hun zorgen gehad, de juffrouw van school had aan diverse bellen getrokken, maar het had geen effect. Het hele systeem van jeugdhulp had gefaald en ik was daar bestuurlijk op aanspreekbaar. Het was een zware periode. Emotioneel. Veel bestuurlijke druk, veel pers op de stoep. Ik heb voor alle tv-camera's van Nederland gezegd dat ik de rol van de instanties tot op de bodem zou uitzoeken en dat we er alles aan zullen doen om risico's als rond Gessica zo klein mogelijk te laten zijn.

In dit artikel ga ik in op de inhoud van de Jeugdwet en op de wijze van invoering, de zogenaamde transitie. Ook benoem ik enkele aandachtspunten die relevant zijn om vanuit CDA-perspectief de ontwikkeling van het jeugdzorgbeleid in de gemeente te sturen.

Wat staat er in de Jeugdwet?

Medio oktober is de Jeugdwet vastgesteld door de Tweede Kamer. De wet zal op 1 januari 2015 in werking treden. Door de Jeugdwet wordt de gemeente verantwoordelijk voor het geheel van de jeugdzorg. Concreet gaat het met name om de volgende thema's:

- het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen,

- wijken, buurten, scholen en kinderopvang;
- het voorzien in een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van de verschillende vormen van jeugdhulp. Jeugdhulp wordt daarbij omschreven als: ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en hun ouders bij het voorkomen, verminderen, stabiliseren, behandelen en opheffen van of omgaan met de gevolgen van psychische problemen, psychosociale problemen of gedragsproblemen van de jeugdige, of opvoedingsproblemen, waaronder ondersteuning, hulp en zorg die verleend wordt in het kader van een kindbeschermsmaatregel of jeugdreclassering;
- adviseren over de inzet van de aangewezen vorm van jeugdhulp;
- telefonisch advies geven aan jeugdigen;
- als dat nodig is, het doen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming.

De gemeenteraad zal een plan moeten vaststellen waarin staat welk beleid gevoerd zal worden met betrekking tot jeugdhulp en de uitvoering van de kindbeschermsmaatregelen en jeugdreclassering. De gemeenteraad stelt dat plan telkens voor een periode van vier jaren vast. Het plan bevat in elk geval de volgende elementen:

- de gemeentelijke visie en doelstellingen voor jeugdhulp, kindbeschermsmaatregelen en jeugdreclassering;
- de uitvoering;
- de gewenste resultaten;
- de gestelde kwaliteitseisen en toezicht;
- afspraken over nakomen van eisen door de jeugdhulpaanbieder;
- maatregelen m.b.t. keuzevrijheid voor degene aan wie jeugdhulp wordt verleend.

Het college voert een samenhangend beleid ten aanzien van jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp en de uitvoering van kindbeschermsmaatregelen en jeugdreclassering. Het college zorgt voor de afstemming van en effectieve samenwerking met de domeinen onderwijs, zorg, maatschappelijke ondersteuning, werk en inkomen en politie en justitie.

Transitiecommissie

Gemeenten hebben officieel nog een maand of veertien om zich adequaat voor te bereiden op deze wet. Feitelijk is de periode van voorbereiding korter. De verschillende jeugdhulpaanbie-

ders moeten ongeveer een jaar van tevoren weten hoeveel 'zorg' door de gemeente wordt ingekocht. Pas als ze weten waar ze aan toe zijn kunnen ze passende maatregelen nemen (bijvoorbeeld het opstellen van een sociaal plan) om de organisatie draaiende te houden met minder middelen. De transitiecommissie Stelselherziening Jeugd heeft de opdracht erop toe te zien dat gemeenten op tijd klaar zijn voor deze verandering en dat geen kind 'tussen wal en schip' komt als gevolg van deze stelselwijziging. Regio's moesten hiertoe voor 31 oktober 2013 zogenaamde 'Transitiearrangementen' afspreken met zorgaanbieders in de regio. Deze plannen worden door de transitiecommissie beoordeeld. In een drietal rapporten heeft de Transitiecommissie een aantal kritische opmerkingen gemaakt over de invoering van de Jeugdwet.

In ons eerste rapport (januari 2013) concludeerden we dat de afgelopen twee jaar onvoldoende voortgang is geboekt bij de decentralisatie van de zorg voor jeugd. De juridische, bestuurlijke en financiële kaders voor de decentralisatie zijn niet duidelijk. Ook het tweede rapport (juni 2013) bevat een aantal kritische opmerkingen. Inmiddels heeft de commissie een tussenrapport uitgebracht over de transitiearrangementen. Hierin is opgenomen dat er bij gemeenten nog veel onduidelijkheid bestaat over de hoogte van het budget waar zij vanaf 2015 jeugdhulp mee moeten financieren. Ook is er onvoldoende regie met betrekking tot de toekomst van de Bureaus Jeugdzorg. Aan het einde van het jaar zal de commissie een oordeel uitspreken over de vraag of de continuïteit van de zorg geregeld is voor kinderen die jeugdhulp nodig hebben.

Het CDA-perspectief: een paar uitgangspunten

Welke keuzes moeten gemeenten vanuit CDA-perspectief maken?

1 - voorkomen is beter dan genezen: belang van preventie

Het is een open deur maar het belang van preventie kan niet genoeg worden benadrukt. Om preventie te laten slagen is het cruciaal om het werk van professionals (huisarts, kinderopvang, onderwijs, Jeugdgezondheidszorg etc) uiterst serieus te nemen.

2 - uitgaan van eigen kracht van gezinnen

Als sprake is van noodzaak tot het bieden van zorg, dan moet het uitgangspunt zijn om de 'eigen kracht' van de omgeving, van familie en gezin en van de school en de buurt zoveel mogelijk te betrekken. Hulpverlening kan hierin een aanvullende rol spelen, het primaat moet liggen in de sociale omgeving van het gezin. Overigens moeten we hierin ook niet naïef zijn: bij veel problemen is 'eigen kracht' relevant, maar lang niet altijd. Cruciaal is het uitgangspunt om te redeneren vanuit de samenleving en niet vanuit de hulpverlening.

3 - goede zorg voor degenen die dat echt nodig hebben

Ik begon dit artikel met een verwijzing naar het 'Maasmeisje', één van de vele kinderen die te maken hebben met een groot aantal hulpverleners. Dit is de groep waar het zo makkelijk mis mee kan gaan omdat de hulpverlening van iedereen is en dus van niemand. In de praktijk gaat meer dan de helft van het budget voor jeugdhulp naar deze kinderen die ca 1 tot 2 procent van de totale populatie uitmaken. Voor deze groep kinderen moet de overheid beter zorgen. Als voor deze groep geen sprake zal zijn van een verbetering in zorg en aandacht dan heeft de operatie van de decentralisatie van het jeugdbeleid niet het gestelde doel behaald. Gemeenten moeten werken aan nieuwe interventiestrategieën om de regie en de zorg voor deze kinderen en hun gezinnen fors te verbeteren.

4 - subsidiariteit in regionale samenwerking

De verantwoordelijkheid voor het jeugdbeleid wordt weliswaar een taak van gemeenten maar gemeenten zullen hiervoor in de regio moeten samenwerken. Met name de inkoop van intensievere zorg bij Jeugdzorg- en GGZ-instellingen zal gezamenlijk moeten gebeuren. Het subsidiariteitsbeginsel is hierin leidend: wat lokaal en decentraal kan moet daar gebeuren, alleen zaken die gezamenlijk in de regio moeten gebeuren moeten daar ook worden geregeld. Het is overigens ondenkbaar dat gemeenten zelf de verantwoordelijkheid voor de jeugdhulp zonder samenwerking in de regio kunnen dragen. Nodig is een beleid waarin gemeenten onderling solidair zijn met betrekking tot fluctuaties in het benutten van duurdere zorg: het ene jaar is de gemeente netto-ontvanger, een ander jaar is de gemeente nettobetaler. Het is namelijk niet te voorzien welk kind vanuit welke gemeente in een bepaald jaar moet worden opgenomen in een GGZ-instelling. Daarom is een onderliggende solidariteitsafpraak tussen gemeenten noodzakelijk.

5 - een reële benadering van risico's

De kans op risico's voor kinderen moet zo klein mogelijk zijn, dus een goede uitwisseling van signalen, een goede regie en hulpverleners die de ruimte krijgen om hun verantwoordelijkheid te nemen. Maar ook het besef dat leed in onze samenleving soms gewoon gebeurt. Het gebeurt dat een vader in een vlaag van psychose zijn kind vermoordt. Ik wil CDA-fracties adviseren om een duidelijk statement te maken: we doen er alles aan om de risico's dat er iets gebeurt met kinderen zo klein mogelijk te laten zijn maar we hebben te accepteren dat we incidenten niet kunnen uitsluiten. We willen niet in een samenleving leven waarin de controle tot die hoogte wordt opgevoerd dat ieder kind permanent in de gaten wordt gehouden. Ook in de op emotie gebaseerde media-democratie moeten we accepteren dat er in onze moderne samenleving altijd risico's blijven. Het is verstandig om dit ook gewoon uit te spreken!

Tot slot:

De Jeugdwet legt, zeker in samenhang met de andere grote decentralisaties, een grote verantwoordelijkheid bij gemeenten. Dit geeft politieke fracties ook veel mogelijkheid om vanuit eigen overtuiging heldere keuzes te maken over de invulling van het beleid. Het moet een ambitie zijn van de CDA-fracties in Nederland om hier de komende periode de schouders onder te zetten! •

Reageren? redactie@bestuursforum.nl